

Pravila dostojnosti

Kažipot na polji olike in uljudnosti

Po raznih virih sestavil I. M.

V Ljubljani, 1903.

Založil in prodaja J. Giontini v Ljubljani.

10

Pravila dostojnosti.

Kažipot

na polji olike in uljudnosti.

Po raznih virih sestavil

I. M.

V Ljubljani.

Založil in prodaja I. Giontini v Ljubljani.

1903.

2A B 220

N 0020597

Predgovor.

Kakor pri vseh omikanih narodih, tako se je tudi pri nas Slovencih že davno občutila potreba knjige o olikanem vedenji. »Matica Slovenska« je že pred mnogo leti izdala »Olikanega Slovenca« in nedavno je izšla Valenčičeva razprava »Vzgoja in omika«. Prve knjige sploh ni mogoče več dobiti, ker je pošla, druga pa ima pri vseh vrlostih jedno glavno hibo: vsled obširnosti je za priprostega človeka — predraga. Zaradi tega bo predležeča knjižica marsikomu dobrodošla.

Pisatelj.

1. Vzgoja.

„Česar se Janezek ni učil, tega tudi Janes ne zna.“ V nobenem oziru ta prislovica tako ne velja, kakor ravno glede olikanega vedenja in uljudnosti. Stara navada je železna srajca, toda slaba navada je srajca od jekla. Težje je jedne same razvade se otresti, kakor deset lepih lastnostij si pridobiti.

Lepo vedenje je velik dar, ki ga stariši dajo svojemu otroku na težavni pot življenja. In ravno pri nas Slovencih se — žal — le preveliko v tem oziru greši. Človeška družba je ojster sodnik in gorje onemu, ki se zoper njena pravila pregreši. Vsak dan lahko opazujemo, da imajo ljudje srednjih zmožnostij pa fine olike v službi in drugod več sreče, kakor nadarjenejši in pridnejši možje, ki so pa v občevanju odurni ter jim sploh manjka zunanja olike.

Mati, ki se ne briga za otrokovo oliko, tudi sama sebi škoduje. Otrok, ki se je že v nežni mladosti navadil uljudnih ogovorov: ljubi oče! draga mati! — gotovo ne bo tako lahko s svojim

roditeljem postal neprijazen, kakor pa oni, pri katerem se pograša olika in uljudnost.

Uljudnost vodi do ljubezni ter najbolje ovira samopašnost. Olikanega vedenja navajeni otrok ostane vedno v mejah spoštovanja in marsikatera trpka beseda postane pri njem na poti od srca do ust mirna opazka, ki ne nasprotuje ljubezni.

Otrok naj bo pred vsem tudi nasproti najmanjšemu služabniku v hiši prijazen. Za vsako postrežbo naj prosi, za vsako storjeno mu uslugo naj se zahvali. Kajti dekla ali hlapec ne služita otroku, marveč le njegovim starišem, ter nista v socialnem oziru nikakor manj, kakor otrok, ki ima še tako imenitne ali bogate stariše.

Otrokova olika ne sme biti le enostransko zunanja. Pri tem velja načelo: če hočeš biti olikan, moraš pred vsem biti dober. Blago srce in pa lepo vedenje sta šele prava olika.

Največ greše stariši pri vzgoji otrok iz prevelike ljubezni do njih. Razposajenosti malih otrok prezirajo ter se celo na tihem veselé, češ, glej ga no paglavca, kako je prebrisan! Toda kmalu se bridko prepričajo, da se je ta otrokova „prebrisanost“ prelevila v zaničevanje očetove in matere veljave. Kolikrat slišimo posebno matere zdihovati: Moj otrok se samo še očeta boji, jaz ga ne morem več strahovati. Žalostno spričevalo o vzgojevalni sposobnosti takih mater!

Tudi najmanjši pogrešek otrokov je treba pokarati, ker iz malega raste veliko. Grozna je nastopna povest: Mlad mož je bil zaradi roparskega umora na smrt obsojen. Prišedši na morišče je prošnjo izrekel, da bi še enkrat rad videl svojo mater. Želja se mu je izpolnila. Ko je došla mati, objel jo je, poljubil ter jej pri tem — nos odgriznil, rekoč: „Ona je kriva, da me čakajo višala, kajti v svoji napačni ljubezni me otroka ni kaznovala, ko sem se prvi pot zlagal.“

Vedenje otrok se popolnoma po tem ravna, kar vidijo pred vsem pri lastnih stariših. Oče, ki se v pričo njih večkrat z ženo ali posli prepira, ne more zahtevati, naj bodo njegovi otroci miroljubni. Ravno tako se ne sme od otrok red in čistost pričakovati, če je v domači hiši sami največji nered.

Neobhodno je potrebno, da se otroci naučé prijazno pozdravljati, na stavljena vprašanja ponižno in jasno odgovarjati ter v družbi odraslih molčati, dokler jih kdo ne ogovori.

K zajutreku naj pride deca omita, počesana in popolnoma oblečena.

Manjšim otrokom naj mati pecivo oddeljuje, starejši pa naj si je sami po potrebi jemljejo.

Kruh naj se v kavo ali mleko drobi le za male otroke ali stare ljudi brez zob, vsakdo drug pa naj pecivo prigrizuje.

Prepire iz nevoščljivosti in pa razdražbe pri mizi sploh odločno svojim otrokom prepovej!

Dostojno jesti je umetnija, katere se je treba pridno in ustrajno vaditi, in to se more le pri domači mizi zgoditi. Mlad človek, ki naj se temu šele v družbi priuči, doživeti bo moral marsikatero neprijetno uro.

Stariši naj tedaj svoje otroke že v najnežnejši mladosti v tem oziru vežbajo, tako jim bodo vstop v družbo zelo olajšali.

Če še h koncu opomnimo, da se pred vsem ne sme verski čut otrokov niti z najmanjšo neprevidno besedico žaliti, ter je zaradi tega posebno tudi paziti na posle, zaključili smo te črtice s pravcatim jedrom cele vzgoje otrok.

2. Splošna pravila o dostojnem vedenji.

1. Na močno obljudenih potih hodi na desni strani, nasproti dohajajočim se umikaj na desno, prehituj pa spredaj idoče na levi strani!

2. Palico, dežnik i. t. d. nosi navpično in nikdar vodoravno, da ne postaneš drugim nadležen ali jih celo poškoduješ!

3. Pri pozdravu se uljudno priklančaj! Pokrivala ne snemaj boječe, marveč mirno in odločno!

4. Nikdar ni dostojno, starejše in višje osebe na cesti ogovarjati. Če je pa zato nujna potreba, potem dotičnika najprvo dovoljenja prosi ter ga mej govorom spremljaj, nikar pa ga ne ustavljalj!

5. Če Te kdo nagovori, potem ne obstoj, marveč korakaj ž njim naprej ali pa stopi na stran pota, da ne oviraš mimo idočih!

6. Starejše in višje osebe vedno na njihovi levi strani spremljaj! Ko bi se pa pripetilo, da moraš vendar na desno stopiti, stori to za svojim spremljevalcem in nikdar pred njim! Na ozkih potih korakaj za njim in ne pred njim!

7. Če tri osebe v jedni vrsti stopajo, vzame se najstarejšega v sredo. Večje družbe se v vrste po dve, k večjemu po tri osebe delé.

8. Ko hočeš v tujo sobo i. t. d. stopiti, potrkaj ne pretrdo z desnico na vrata, ki se na znotraj odpirajo, ž njo jih odpri, z levico pa za sabo zapri!

Vrata, ki se na zunaj odpirajo, odpri z levico ter jih vstopivši z desnico zapri!

Isto pravilo velja tudi, ko zapuščáš sobo. Z menjavanjem desnice in levice dosežemo, da v sobi navzočim osebam pri prihodu in odhodu ne kažemo hrbta.

9. Če hočeš s starejšimi osebami v sobo stopiti, odpri na naznačeni način vrata, obdrži kljuko v roki ter čakaj proti spremljevalcem obrnjen

toliko časa, da so vsi vstopili; potem pojdi za njimi, ter ne pozabi za seboj vrat zapreti.

10. Ko se družba vseda, pomagaj posameznikom pri tem po možnosti ter si vzemi stol, ko so že vsi našli svoje prostore. Sedi vzravnano, ne križaj nog ter se ne igraj z rokama ali prsti. Posebno se ne naslanjaj z rokama na naslonjalo stola ali celo na mizo! Ko bi stolov manjkalo, odstopi brez premisleka svoj prostor!

11. Ko pri mizi piješ, ne srkaj glasno, in ko popiješ, ne oddahni se globoko, ne zdihuj ali celo cmokaj! Oblizovati si ustnice, prste, žlico i. t. d. je ravno tako nedostojno, kakor če se komu glasno riga ali si kdo z roko briše usta.

Pri jedi ne bodi hlasten ter zaradi tega ne jej prehitro! Na okrožnik ali v usta ne jemlji preveliko, s polnimi ustmi ne govori, ne išči si najboljših koščkov, z okrožnikom, žlico i. t. d. ne ropotaj, kostij ne glodaj ter se s svojo žlico, z vilicami i. t. d. ne dotikaj jedij svojih sosedov!

3. Obleka.

Oblačilo naj je stanu, starosti in dotični priliki primerno! To je pravilo, po katerem se moramo vedno ravnati ne gledé na neprestano preminjanje takozvane mode.

Kaj je moda? Neka lisica je po noči, ko se je z ropa vračala, padla v sod poln indigo-barve.

Pri ribnjaku, v katerem se je polna luna zrcalila, zapazila je svojo nezgodo; bila je od gobca pa do konca repa modro pobarvana. Osmešena je bila za čas svojega življenja pred svojimi tovarišicami. Tu jej je prišla rešilna misel. Ko so jo zjutraj prijateljice z zaničevalnim krohotom sprejele, rekla je mirnim glasom: „Drage sosedinje, bila sem včeraj v mestu ter vam najnovejšo modo donašam.“ In glej, zaničevanje se je hipoma v splošno občudovanje premenilo in jedna lisica za drugo je modro prijateljico na tihem prašala: „Povej mi vendar, kje si se tako krasno dala pobarvati?“

Ta basen nam jasno pripoveduje, koliko moč ima moda. Vsi, ženske in možki, se pokorimo neznanu tujki. In priznajmo le naravnost, da storimo to iz nečimernosti! Toda kdor bi se jej navlašč protivil ter bi nosil črez rame padajoče dolge lase, kadar hodi ves možki svet kratko ostrižen, temu bi se smelo šele reči, da je od vraga nečimernosti obseden. Sokrat je rekel svojemu učencu Antistenu, ki se je z raztrganim plaščem ponašal, da bi dokazal svojo skromnost: „Nečimernost gleda iz vseh lukenj Tvojega plašča.“

Kakor povsod, tako tudi tukaj velja načelo, da je srednja pot zlata pot.

Rekli smo že, da se nam je treba svojemu stanu primerno oblačiti. Neki modrijan je na

roki služabkinje prstan z briljantom zapazil. Drug navzoči gospod je trdil, da je briljant pristen. Modrijan pa je rekel: „Recimo raje, da je kamen v prstanu ponarejen, kajti v nasprotnem slučaju bi deklica ne bila dosti vredna.“ Grajščak je drugače oblečen, kakor kmet, zdravnik ali uradnik drugače, kakor rokodelski pomočnik, učiteljica drugače, kakor priprosta dekla.

V drugi vrsti starost obleko določa. Osmešil bi se starec istotako, ko bi se mladeniško-gizdavo oblačil, kakor mlad mož, ki bi se kakor starček nosil.

Konečno so gledé obleke razne prilike merodajne. Kakor je neobhodno potrebno, da olikani gospodje k večernim plesom i. t. d. prihajajo v fraku, tako bi se človek osmešil, ki bi se s frakom na vse zgodaj javno sprehajal. Razlika je tudi, ali smo v mestu, ali na deželi, v cerkvi ali na veselici, na sprehodu ali v uradu.

Splošno pravilo pa je, bodi priprosto oblečen! Priprostost je prvi pogoj elegance in finega okusa, pri mladem ali starem človeku, pri visokem dostojanstveniku ali navadnem delavcu, pri možkem ali ženski.

Ravno tako bistvena za okusno opravo je harmonija barv. Kričeče barve naj se pred vsem možak ogiblje. Rokovice in kravata morajo biti sicer svetlejše od suknje, toda nikdar ne prežive barve. Črne rokavice nosijo samo žalujoči.

Z zlatnino in srebrnino se ne preobkladaj! Možu zadostuje jeden prstan, k večjemu poleg poročnega še pečatni prstan, ura in verižica.

Neka grozna razvada je takozvano parfumi-ranje z močno dišečimi tekočinami. Ne gledé na to, da postane dotičnik vsled neprijetnega duha nadležen, pomisli naj, da se olikan človek nikdar ne vsiljuje, tedaj tudi ne s premočno vonjavo, ki se od njegove obleke razširja. Kapljica „Kolonijske vode“ (Eau de Cologne) na robec in jedna kapljica na obleko popolnoma zadostuje, če kdo že ne more tega do cela opustiti.

Glavna krasota pri opravi je čistost in finost perila. Gospodu, ki ima čedno obuvalec in snažno perilo, odpuščajo se radi mali nedostatki pri ostali opravi.

Nekaj besed o gojitvi telesa menda na tem mestu ne bo odveč. Če je že čednost obleke jeden prvih pogojev, da se človek sme imenovati dostojnega, koliko bolj mora biti to še snažnost telesa. Kopati se po zimi in po leti vsaj jedenkrat na teden, dolžnost je vsakemu že zaradi lastnega zdravja. Za olikanega človeka je samo ob sebi umevno, da se vsak dan, ne samo po obrazu, marveč po celem zgornjem delu telesa temeljito umije ter si nogi po večkrat na teden z vodo osnaži. Ravno tako naj si vsakdo po jedi zobe očisti, in sicer najbolje z mlačno vodo in ne pre-

trdo krtačico. Tudi na nohtove je treba paziti, kateri naj ne bodo ne prekratki in ne predolgi. Snažijo se najbolje s pripravno ščetko. Nelepa razvada je nohtove grizti, kdor pa celo vpričo družih svoje nohtove trebi, dokazuje s tem, da je neolikanec.

Ravno tako se smeši oni, ki se v javnem prostoru ali celo v tuji hiši vpričo družih ljudij češe ali pa si brado s krtačico gladi. Za to je prostor v veži ali pa v posebnih oblačilnih sobah.

4. Kretanje.

Kakor priprosto in lahko se na prvi pogled vidi lepo kretanje, tako potrebno je, da ga pri nobeni priliki ne zgrešimo. Kretanje naše naj bo vedno plemenito in dostojno, toda nikdar ne ošabno. Paziti moramo vedno na-se, imeti zaupanje v se, toda meje mej samozavestjo in preziranjem družih ne smemo nikdar prekoračiti.

Ogibati se moramo premočnega zibanja života, prehitre hoje, prejakega mahanja z rokami in preglasnega smejanja. Človeka, s katerim govorimo, ne smemo neprestano srpo gledati ali pa ga pri tem držati za gumbo ali oblačilo. Široko stati, na stolu se gugati, roki si meti, z roko kazati na osebo, o kateri govorimo, v jedno mer segati si v lase, roki skrivati v žepih ali se ž njima v

stran podpirati, je ravno tako nedostojno, kakor na jedni nogi stati ter se s celim životom naslanjati ob steno ali pobištvo. Prevelikokrat vidimo, da se ljudje v družbi igrajo z denarjem v hlačnem žepu. Tako nosijo denar le natakarji, ki so na dan sto in stokrat primorani segati v žep ter denar odštevati in spravljati. Olikan človek ima svoj denar v denarnici.

Kretanje naše naj bo neprisiljeno in ne leseno. Pravijo, da se iz kretanja dá s precejšnjo gotovostjo sklepati na značaj dotičnikov. Ne sme nam tedaj biti vse jedno, kakšno je naše kretanje.

Najtežavneje je imeti obraz v svoji oblasti. Pri marsikaterem človeku opazujemo, da se celo pri navadnem govorjenji kremži. To razvado je treba že otroku z največjo odločnostjo odpraviti. Kolikokrat pa pridemo v priliko, da moramo zaničevanje, jezo, ljubosumnost, sovraštvo i. t. d. prikrivati. Olikan človek svoje razburjenosti ne kaže na obrazu, in to lastnost si moremo le z vstrajnostjo in potrpežljivostjo pridobiti.

Najbolje je, da se sami pred ogledalom o tem poučimo ter se tako odvadimo nečednostim, kot „vihanju nosa“ i. t. d.

Dostojnemu kretanju najboljša šola pri nas je gledišče, seveda mora po tem biti igra in pa — vzorni igralci.

5. Vedenje možkih nasproti ženskam.

Občevanje z ženskami je jedna najnevarnejših skalin v družbinem morji; posebno mlademu možu je treba krmarja, ker ne pozna teh pod morsko vršino skritih pečin ter se lahko potopi, predno privesla v varno pristanišče.

Predno pa preidemo k predmetu samemu, izpregovoriti moramo nekaj besed o predstavljanji.

Če hočem s kakim človekom stopiti v dotiko, treba je, da se ž njim seznanim. To se zgodi tem potom, da se mu dam predstaviti. V družbi je običaj nastal, da se mora vsakdo predstaviti, kdor je tuj; „tuj“ pa je vsakdo, četudi je znan, dokler ni bil predstavljen. Le v resnici sloveči možje so v tem oziru nekaka izjema.

Priznati pa moramo, da se ta običaj pretirava. Kajti človeka, ki je v družbi znan, brezmadežnega značaja in zadostnega socialnega stališča, samo zaradi tega prezirati, ker še ni imel prilike se predstaviti, je gotovo neuljudno.

Toda predstavljanje je postalo družbinsko pravilo, s katerim mora olikanec računati.

Povprek je vedno mlajša ali nižja oseba ona, ki se predstavi ali dá predstaviti.

Predstavlja navadno hišni gospodar ali gospodinja z besedami: „Dovolite mi, da Vam predstavim gospoda J. J.“ Pri tem se dotičnikovo ime in njegov značaj pove. Ko bi pa hišni gospodar ali gospodinja ne imela prilike, prositi moramo za to uslugo znano osebo z besedami: „Prosim Vas za prijaznost, da me predstavite gospodu J. J.“ ali „družbi“.

Po dovršeni predstavi se dotičnika jeden drugemu priklonita ter pričneta razgovarjati.

Le izjemoma se predstavimo sami ter se pri tem primerno oprostimo!

Nasproti ženskam se možki vedno prvi predstavijo, izimši slučaj, če je gospodičina zelo mlajša od gospoda. Duhovnim gospodom in imenitnim osebam je treba vse navzoče predstaviti, tako možke kakor ženske.

Prav mlade deklice se gospem in starejšim gospodom predstavljajo, ne da bi se njihovo ime navedlo.

Osebe, ki so v službenem razmerju s hišnim gospodarjem ali gospodinjo, predstavijo se družbi, družba pa se tem ne predstavi.

Neolikano je, pri slučajni predstavi v stran gledati ali se obrniti.

V gostilni, v železniškem vozu in na potovanji sploh se ne predstavljamo. To se zgodi le v tem slučaju, če sedimo v družbi znancev, k

so zopet znani s kakim navzočim tujcem. V železniškem vozu se predstavimo tujcu, če vidimo, da imamo olikanega moža pred seboj ter bomo morali dlje časa v njegovi družbi ostati. To se zgodi na že zgoraj navedeni način.

Tudi je običaj, v tem slučaju menjati vizitnice; pri tem samo ob sebi umevno svojega imena ne povemo.

O predstavljanji na plesu bomo v posebnem poglavju izpregovorili.

Knigge, sloviti nemški pisatelj, pravi: „Nič ni tako primerno, da mladenič dovrši svojo oliko, kakor občevanje s čednostnimi in izobraženimi ženskami. Nevarno pa je imeti prijatelja, ki zaničljivo govori o celem ženskem spolu.“

Kdor pazljivo čita zgodovino, prepriča se lahko o dobrodelnem vplivu blagih ženâ tudi na največje duševne velikane. Sploh pa bo vsak omikanec v ženski oni spol spoštoval, h kateremu spada tudi njegova ljubljena mati.

Plemeniti vpliv izobraženih in nravnih žensk na moža najbolj opazujemo pri mladem človeku, ki poprej ni zahajal v žensko družbo, katerega pa slučajne okoliščine nenadoma privedejo v njo. Na šolski klopi mej surovimi tovariši se je trmo-glavosti navzel, v občevanji z lepim spolom pa jo polagoma izgubi, vse odurnosti njegovega vedenja izginejo in naenkrat stoji pred nami ves drug človek. — —

Če je v življenji sploh potrebno, da drugim dajemo priliko, pokazati se s svojih dobrih strani, velja to posebno o občevanji z ženskami. Gorje nesrečnežu, ki bi hotel vrlosti navzočih žensk zatemniti ali celo njihove slabosti razkriti! Olikan mož bo pri malenkostih, tudi če ima prav, nasproti ženskam vedno odnehal. Raje se bo delal, kakor da mu je predmet popolnoma neznan, ter se bo dal od dotičnice poučiti. Seveda je pri tem treba velike previdnosti.

Nasprotno se pa le premnogo mladih gospodov moti, ker mislijo, da se bodo z večnim sladkanjem in laskanjem prikupili ženskam. Olikana ženska mej zasluženno hvalo in hinavskim dobrikanjem natanko razločuje ter bo laskača naravnost zaničevala, ker opravičeno sodi, da jo dotičnik smatra ali za domišljavo ali pa za neolikano, ki ne čuti neresnice v njegovih besedah. Tudi je napačno z žensko govoriti poluglasno in v takozvanih „izbranih“ besedah, ki pa niso nič drugega kakor puhle fraze. Prava ženska v prvi vrsti od moža možat in odločen značaj in pametno vedenje zahteva, tembolj, ker čuti lastno slabost in potrebo, da se opira na krepkega moža. —

V občevanji z ženskami je pred vsem treba paziti na predmet razgovora. Popolnoma neprilичno je, izbrati si tako snov, ki more žensko spraviti v zadrego. S tem nočemo reči, da se je treba

vseh dvoumnih besedij ogibati, kajti to je jasno ko beli dan; govori naj se marveč o taki stvari, o kateri si moremo misliti, da je ženski znana ter jej je mogoče o njej kramljati. Gledišče, koncerti, najnovejše lepoznanške knjige in pa dnevne novice, priobčene v listih, so povprek ugodni predmeti, ne tako pa politika ali strogo znanstvene razprave.

Človek, ki se samo z dnevnimi novicami bavi ter vsako svojo povest pričinja z besedami: „Ali ste že slišali...“, nakopal si bo kmalu priimek ‚živega časnika‘.

Ne govôri o slabostih in napakah nenavzočih! Res je, da imajo ravno marsikatero ženske razvado, da rade obirajo druge, toda izobražena ženska ni nikdar prijateljica take zabave.

Varuj pa se na drugi strani lepoto, duhovitost i. t. d. nenavzočih žensk posebno naglašati. Vsaka ženska hoče za svojega moža ali izvoljenca najlepša biti. Iz istega vzroka je tudi jako nedostojno, prašati žensko, koliko je stara. To bi bilo veliko razžaljenje, in sicer že zaradi tega, ker bi si dotičnica lahko mislila, da smatramo njeno mladostno zunanost za nenaravno, da rabi za pomlajenje svoje osebe umetna sredstva. —

Nasproti ženskam bodi vedno uljuden ne gledé na njihovo starost ali lepoto. Neolikano je, meriti svoje vedenje po zunanosti dotične ženske.

Vsakemu možu je dolžnost, biti nasproti ženskam postrežljiv. Velika napaka pa je, pričakovati od njih za male usluge, kakor jih zahteva ‚viteštvo‘, več, nego hladno zahvalo. Star pregovor pravi: Stori dobro, vrzi je v morje — če zato ne vé riba, znano je Bogu!

Ne ponujaj ženskam daril! Mala cvetka je vse, kar bo olikana ženska od tebe vzela.

Na sprehodih ne vsiljaj svojega spremstva ženskam, s katerimi si se v družbi seznanil!

Pri skupnih izletih, koncertih, plesih i. t. d. je običaj, da se ženski, s katero se zabavamo, ponudi pazduha. Neprilичno pa je v družbi le z jedno žensko kramljati, marveč moramo nasproti vsem jednako uljudni biti.

Če opazimo pri ženski, da je raztresena, gotovo je to znamenje, da smo jej postali nadležni; v tem slučaju se najbolje prijazno poslovimo.

Stvar, ki pade ženski iz rok, poberimo hitro ter lastnici izročimo!

Na stopnicah stopajmo z žensko, ko gremo navzgor, vštric ali pa k večjemu za jedno stopnico zadaj; ko gremo navzdol, pustimo jo prvo iti. Le tedaj, če je pot nevarna ali težavna, moramo iti pred njo, da odstranimo slučajne zapreke.

Ko zapuščamo voz, stopimo prvi raz njega, da pomagamo navzočim ženskam.

Pri vstopu v javen lokal naj ženska prva vstopi, potem pa pojdimo pred njo, da jej preskrbimo prostor!

Če žensko spremlja možki, stopimo na drugo njeno stran, tako, da je v sredi!

Ženski v spremstvu gospoda smemo šele tedaj uslugo storiti, ko smo dovoljenja prosili njenega spremljevalca, ki ima o tem odločevati, ali se naša ponudba sprejme ali ne.

Pri pozdravljanji se moramo varovati, da ne kažemo prevelike zaupljivosti.

Ko srečamo žensko na cesti, pozdravimo jo spoštljivo ter obstojmo le tedaj, če zapazimo, da nas hoče ogovoriti. V tem slučaju obdržimo pokrivalo v roki toliko časa, da nas ona sama pozove, naj se pokrijemo.

6. Vedenje žensk nasproti možkim.

Vedenje ženske nasproti možkim naj bo vedno mirno, toda uljudno.

Preveč hladne ženske so v nevarnosti, da se smatrajo za ošabne.

Malih uslug naj ne odklanjajo, marveč naj jih tudi od tujih gospodov brez pomisleka sprejemajo, seveda je pri tem merodajen način, kako so jim bile ponujene.

Če se ženska drži pod pazduho jednega gospoda, sprejeti ne sme jednake ponudbe z druge strani.

V razgovoru z gospodom naj se ženska vsake zaupljivosti ogiblje ter naj strogo pazi na to, da dotičnik vedno ostane v mejah dostojnosti.

Ženska pa naj na drugi strani ne bo preveč občutljiva, da si ne nakoplje sumnje, češ, to je sitnica! —

Kakor je v občevanji lepa lastnost, da zna kdo pazljivo poslušati, tako je posebno za ženske velike važnosti, da znajo na pravem prostoru preslišavati. To je umetnija, ki se ne dá v šoli naučiti. Olikana ženska v njeni navzočnosti izražene surovosti nikdar ne sliši. Nekaka prirojena gluhost jo brani marsikatere nepravilike, kajti jedno njeno uho je odprto za vse lepo ter vodi do srca, drugo pa je zaprto vsemu, kar je nesvetega.

Če imaš svojo hišo dobro zaprto, odnesel Ti ne bo tat srebrnine, če imaš pa uho zatvorjeno, Tvojemu srcu ne preti nevarnost, da izgubi svoje cvetice in zaklade.

7. Občevanje mej prijatelji.

„Povej mi, s kom občuješ, in povedal Ti bom, kdo si!“ Bodi tedaj pri izberi svojih prijateljev previden!

Posebno ne sklepaj prijateljstva z osebami, katerih ne moreš brezpogojno v svojo družino vpeljati!

Nasproti prijatelju bodi postrežljiv, prijazen in odkritosrčen!

Ne bodi nadležen ter se odstrani, ko čutiš, da hoče prijatelj sam biti! Istotako ga ne muči s predolgimi razpravami o svoji nesreči!

Nasprotno pa bodi vesel s svojim prijateljem ter rahločuten za njegove bolečine!

Krivicu, ki si mu jo storil, priznaj odkritosrčno ter jo skušaj poravnati!

Ne dovoljуй si ničesar nasproti prijateljem, kar bi tudi Tebi ne bilo prijetno! Na drugi strani pa bodi mirno-odločen nasproti razposajenostim znancev, da Te končno ne bodo imeli za slaboumneža!

Pri prepirih mej dvema prijateljema skušaj posredovati, ne mešaj pa se neprevidno v stvari, ki Te nič ne brigajo! —

Prijateljstvo mora vzajemno spoštovanje za podlago imeti. Prva slana, ki pade na to vzajemno spoštovanje, je gotova smrt prijateljstvu. Zaradi tega moramo tudi mej prijatelji paziti na ona pravila dostojnosti, kakor v vsaki drugi družbi. —

Na tem prostoru navajamo nekaj pregreh zoper oliko, ki so semtertja ravno mej prijatelji v navadi, češ, saj smo sami mej seboj!

Ne pljuvaj po tleh! Za to so pljuvalniki, ter pri tem drži roko pred ustmi! Ko bi bil pljuvalnik predaleč od Tebe ter bi na poti do njega moral drugim nadležen postati, porabi v to svrho svoj robec!

Jako neotesano je, v prijateljski družbi komu na ušesa šepetati, pri tem navzočo osebo gledati ter se morda celo smejati. Saj je res, da kot dober človek ne opravljaš dotičnika, da pripoveduješ le šaljivo dogodbico, katere pa naj nikdo drugi ne sliši. Toda oseba, katero pri tem gledaš, mora opravičeno ali neopravičeno postati razžaljena. Če imaš komu kaj zaupnega povedati, počakaj za to ugodne prilike!

Ne stopaj skrivaj za osebe, ki so v zaupnem razgovoru! S tem le sam sebi škoduješ, ker boš tako prišel na glas, da vohuniš. Če moraš že s kom te družbe govoriti, pristopi odločno, oprosti se, da motiš, rekoč: „Ne zamerite, prosim, da si upam Vas motiti, toda z gospodom I. I. moram o nujni zadevi govoriti.“

Ne glej brez povoda skozi okno, dokler si v družbi, ki Ti mora biti več vredna, kakor vsi slučajni dogodki na cesti!

Rotenje in preklinjevanje. Žalibog ima le preveč in posebno mladih ljudij razvado, da pri vsaki tudi najmanjši zadevi zastavljajo svojo častno besedo. „Zatrjujem Vam na častno

besedo!“ „Pri moji časti!“ itd. čujemo prevelikokrat, in vendar je njihova dotična trditev mnogokrat celo neresnična. Tedaj za nič in zopet za nič čast izgubljena! Svojo čast zastavljajmo le v najskrajnejši sili, kadar hočemo n. pr. jamčiti za čisti značaj znanega nam poštenjaka, ter ga tako obvarovati preteče, mu nesreče, ter nam pri tem manjkajo druga dokazila. — O kletvinah nam menda ni treba na široko razpravljati. Olikanec se ogiblje preklinjevanja kakor greha — ker je ta grda navada tudi greh v nravnem in družbinskem oziru.

8. Občevanje z osebami raznega značaja, starosti in dostojanstva.

Popolnoma nemogoče je, postopati z vsemi ljudmi „po jednom kopitu“. To zahtevajo že razni značaji in lastnosti posameznikov.

Nečimer ni ljudje imajo radi, da jih hvalimo in slavimo; toda pri tem moramo biti zmerni, ker sicer lahko pridemo na glas, da smo prilizovalci.

Z vladoželjnimi ljudmi je težko izhajati; treba jim je odločno nasproti stopiti; kdor pa k temu v sebi ne čuti zadostne moči, najbolje stori, da se jih izogiblje.

Blebetastim ljudem ne smemo skrivnostij zaupati.

S slaboumnimi bodimo dobrohotni ter jih skušajmo previdno spraviti na pot vsega lepega in dobrega.

Bahače lahko s prebrisanimi vprašanji v njihovih lastnih zanjkah vjamemo.

Z ljudmi, ki radi zbadajo, je treba resno postopati. Napačno je, smejati se njihovim, dostikrat neslanim dovtipom, kajti sicer se njihove pušice tudi proti tebi obrnejo.

Prepirljivih ljudij se najbolje izogibamo.

Praznoverca ne boš nikdar z razlogi trezne pameti, marveč le z dejstvi prepričal.

Prilizovalca in lizuna zaničuj ter mu pojdi s pota.

Čudaki so dostikrat najboljši ljudje, samo da imajo svoje posebne slabosti. Če znaš s slednjimi računati, pridobiš si lahko njihovo naklonjenost.

Proti starejšim ljudem bodi vedno spoštljiv, četudi jih z duhom nadkriljuješ; pomisli pri tem, da imajo več izkušenj iz življenja, kakor Ti! Občevanje s starčki nam lahko mnogo koristi, kajti stara prislovica že pravi: Izkušnja uči!

Starčki pa naj pri občevanju z mladino ne pozabijo, da so bili sami mladi, ter naj ne zahtevajo, da bi mlad človek moral vsako stvar tako trezno in premišljeno razmotrivati, kakor zrela starost.

O vedenji otrok nasproti starišem menda ni treba dolge razprave. Bodi še tako star, porabiti moraš vsako priliko, da svojim starišem izkažeš spoštovanje in ljubezen. Posebno godovi, novo leto in prazniki naj Te spominjajo dobrot, katere si prejel od svojih roditeljev. Če že ne moreš v gmotnem oziru kazati svoje hvaležnosti, malo pisemce in skromen dar naj vendar pričata o neomahljivi ljubezni, s katero v svojem srcu oklepaš drazega očeta, preljubo mater!

Proti bogatim in visokim dostojanstvenikom vedi se ponižno in spoštljivo ter ne zatajaj nikdar svojega stanu, da ne prideš v sumnjo, kakor bi hotel za kaj več veljati, nego si v resnici. Bogatašu nikdar ne pripoveduj o svojih stiskah, sicer bo mislil, da pričakuješ od njega podporo. Nasproti bogatemu bahaču postopaj odločno in plemenito-ponosno ter zaupaj svoji moči, lastni vrednosti.

Bogataš naj nikdar ne pozabi, da mu slučajne ugodne razmere, v katerih živi, nikakor ne dajejo pravice, zaničljivo postopati z manj srečnimi ljudmi. Koliko je človek vreden, tega ne določata niti rojstvo niti slučaj, marveč osebne vrline.

Proti nižjim ne bodi nič manj uljuden kakor proti enakim in višjim. Napačno pa je, vsled pretirane ljubeznjivosti škodovati sebi v službenem in družbinskem oziru.

Otroci imenitnih starišev naj ne pozabijo, da si še ne znajo kruha služiti ter da jim rojstvo ne daje nikake vrednosti. Uljudni naj bodo tedaj tudi nasproti osebam, ki so v službi pri njihovih stariših.

Proti dobrotnikom bodi hvaležen ter izkazane Ti dobrote nikdar ne smatraj za malenkost. Ne, koliko si dobil, marveč kako si dobil, to naj Ti bode merodajno. Ne odlašaj dolžnosti vsakega olikanca, da se primerno in pravočasno zahvališ ter daj dobrotniku izpoznati, kako znaš ceniti izkazano Ti uslugo!

Dobrotniki naj nikdar tako ne postopajo, da bi bil obdarovanec vsled darila ali usluge razžaljen. Tudi izrazom hvaležnosti naj se ne odtegujejo, sprejemajo pa naj jih na miren in dostojen način.

Proti revežu bodi vedno usmiljen! Obdaruj ga rad in prijazno! Če mu ne maraš ničesa dati, prizanašaj mu vsaj z odurnimi pridigami!

Proti poslu bodi dobrohoten in pravičen! Slabo ravnanje z njim vzbuja trmoglavost. Ne zahtevaj od njega več, kakor more brez nevarnosti za svoje zdravje storiti, ter ga delu primerno plačuj! Postal Ti bo hvaležen ter bo gledal na Tvojo korist.

Če si sam podložen delavec, bodi zvest, priden in odkritosrčen ter nikdar nespoštljivo ne

postopaj proti svojemu gospodarju! Če stopiš iz službe, ne postani sovražen zaradi tega proti svojemu bivšemu delodajalcu!

Kot hišna stranaka vzdržuj najeto stanovanje v dobrem stanju! S sosedi v isti hiši bodi miroljuben, prepoveduj posebno svojim poslom vsako opravljanje ter se ne mešaj v tuje družinske zadeve! Male usluge izkazuj rad, ker ne veš, ali jih ne bodeš tudi sam kmalu potreboval!

Navada ni, da se pri selitvi v novo stanovanje obišejo tam stanujoče stranke. Če pa prideš z jedno ali drugo v ožjo dotiko, potem si dolžan postopati tako, kakor olika zahteva.

9. Vedenje pri posebnih družinskih prilikah.

A. *Ljubezen in zaroka.*

Vsak človek ima pravico do sreče, ki pa se ne dá nikomur vsiliti. To naj bi dandanes, v dobi materijalizma, pomislili stariši, predno prisilijo sina ali hčer v zakon, zoper kateri govori njegovo ali njeno srce.

Izkušnja sicer uči, da postane marsikateri zakon, ki je bil le iz zunanjih ozirov sklenjen, pozneje vsled vzajemnega spoštovanja zakonskih jako srečen. Toda koliko ljudi vleče vsled takih zakonov težke verige sabo do črnega groba!

Kako žalostna je osoda mladega dekleta, ki mora v srcu plamtečo ljubezen zatreti ter stopiti pred altar z možem, katerega morda celo črti! Mož pa, ki vzame zaradi gmotnega dobička tako ženo, postopa nečastno ter zasluži pravično kazen, da ga iz dna srca sovraži za svojo srečo ogoljufana žena.

No, hvala Bogu, pri nas Slovencih v tem oziru še ni tako hudo! Narod naš je še kolikor toliko izvirno naraven, in če tudi se kmetski stariši med seboj pogajajo za toliko in toliko dote, pri tem sta si ženin in nevesta vendar večinoma že v srcih dobra.

Toda bodi dovolj besedij o tem!

Če mlad mož čuti ljubezen do dekleta, skuša naj jej nežnim potom to razodeti. In kako naj si pridobi njeno naklonjenost? Pred vsem naj si zapomni, da ga bo ravno tako čislala izvoljenka, kakor bo opazila to s strani družih ljudij. Nič nam ne more ženskega srca tako pridobiti, kakor spoštovanje, katero uživamo v krogu svojih znancev.

Ko se mož prepriča, da mu je izvoljeno dekle naklonjeno, tedaj olika zahteva, da kolikor možno hitro pridobi privoljenje njenih starišev.

Kako se pri snubitvi postopa na kmetih, o tem nas v vsakem posameznem kraju lahko pouči vsak stari mož, vsaka stara ženica.

Drugače je v mestu!

Gotovo je neprijetno, če dekličini stariši odklonijo snubača, neprijetno zaradi tega, ker dobri prijatelji le preveč za to skrbé, da se tak dogodek ne prezre in ne pozabi.

Predno snubač stori prvi odločilni korak, pomisli naj, da pot v nevestino srce vodi skozi srce bodoče tašče. Kdor bi premalo cenil vpliv dekletove matere, storil bi veliko napako. Najprvo materina naklonjenost, potem hčerina ljubezen! Marsikateri odklonjeni snubitelj se praša: Kaj neki morejo njeni stariši zoper mene imeti? Prava mati vé za vse skrivnosti hčérine ter vpliva na ukrepe svojega otroka. Ti pa si se samo za hčer brigal, preziral si mater, katere razžaljeni ponos ti je nakopal poraz.

V občevanji s stariši izvoljenega dekleta naj bo mladi mož skromen, toda odločen. Prevelika ponižnost bi se tolmačila za strahopetnost. Nikdar pa naj ženin ne pozabi onega spoštovanja, katero dolžuje bodočemu tastu, bodoči tašči. Pred vsem naj ne pretirava svojih osebnih razmer, kajti stariši njegove izvoljenke se bodo gotovo na previden način hoteli prepričati o vsem, kar se tiče onega, ki zahteva njihov najdražji zaklad, ljubljeno hčer za ženo. In slabo boš prestal to preskušnjo, če te izpoznajo za bahača!

Snubitelj naj bo popolnoma odkritosrčen, prizna naj naravnost svoje male grehe nevestinim sta-

rišem, ki mu jih bodo tem raje odpustili, ker ga bodo vsled odkritosrčnosti čislali kot možatega, značajnega moža.

Največja pregreha dandanes pri sklepanji zakonov je lahkomišljenost. Kakor je zakon brez svete ljubezni nenraven, tako brezvestno je postopanje onega moža, ki gre z ljubljanim dekletom pred altar brez zadostnega jamstva, da bo mogel braniti ženo in otroke pred najhujšim sovražnikom srečnega zakonskega življenja — pred pomanjkanjem! Res so nekateri zakoni vzlic revščini srečni. Toda ti so bele vrane. K takemu zakonu je treba dveh železnih značajev, kakoršnih današnji omehkuženi čas le premalo rodi. Boj za obstanek je dandanes hud, prava krščanska ljubezen do bližnjega se imenuje starokopitna nespamet, vsak posameznik je v tem boji le sam nase odkazan.

Dolžnost vsakega moža, ki se ženi, je tedaj, da natanko vse premisli, predno še v dekličinem srcu vzbudi ljubezen, ki se pozneje le težko dá iz prs izrjavati.

Na drugi strani pa se zaradi tega tudi nikomur ne sme v zlo šteti, če na previden način hoče poizvedeti, koliko mu bo nevesta prinesla v zakon.

Najpametneje je, da se dekletovemu očetu pismeno naznani snubilni predlog. Za slučaj odklonitve ostane stvar vsaj tajna pred svetom.

Toda temu pismenemu predlogu, če ni odklonjen, mora na vsak način ustna snubitev slediti. Obleče naj snubač pri tem frak, bel zavratnik, svetle rokavice in cilinder.

Zaroka je notranji družinski praznik, za katerega morajo nevestini stariši skrbeti.

Če sta si bili dosedaj obojni družini tuji, približate se z dnem zaroke jedna drugi, in sicer morajo ženinovi stariši pričeti vzajemno občevanje.

Zaroka se dandanes navadno po dnevnikih objavlja, in sicer je to skrb nevestinih starišev ali njenega varuha. Čitajo se tudi taka naznanila s priprostima imenoma neveste in ženina ter s pridevkom: zaročena. Toda prvi način je primernejši, ker je bolje, da mlada deklica ne stopa samostojno pred svet. Le vdova-nevesta naj se javnosti ne plaši.

Sorodnikom in znancem naj se poleg objave v listih zaroka tudi še s posebnimi kartami naznani.

Za zaročna prstana skrbi ženin; navadno sta to gladka zlata prstana, ki se pozneje tudi pri poroki porabita. Običajni so pa tudi zaročni prstani z žlahtnimi kameni. Da ženin pri zaroki ne sme pozabiti šopka, je splošno znano. Nevesta, ki pride k zaročni veselici v priprosti in svetli opravi, se z jedno cvetlico iz tega ženinovega šopka njemu na čast olepša, bodisi da si jo dene v lase, bodisi da jo ima za pasom.

Kdor dobi naznanilo o kaki zaroki, dolžan je, da ali pismeno ali osebno čestita; zaradi tega mora nevesta prve dni po zaroki ob običajnih urah za obiske kolikor mogoče doma ostati. Na pismene čestitke se navadno ne odgovarja, razven če je dotičnik bližnji sorodnik.

Nekaj časa po objavljeni zaroki napravita zaročenca v sorodnih in prijateljskih krogih svoje obiske. Ženin naj bo pri tem oblečen, kakor pri zaročni veselici. Samce obiskuje ženin brez neveste.

Samo ob sebi je umevno, da sme ženin obiskavati svojo nevesto. Pri tem naj bo posebno vpričo gostov nežno-skromen nasproti svoji izvoljenki. Naglašati menda ni treba še posebej, da mora pri teh obiskih vsaj prvi čas nevestina mati ali njena namestnica vedno navzoča biti.

V tem času so vzajemna darila običajna. Kaj naj ženin daruje, to izvedeti ne bo težko njegovemu ljubečemu srcu. Izvzeta so samo vsakoršna oblačila.

Razrušitev zaroke je vedno jako neprijetna stvar. Kdor pri tem lahkomišljeno postopa, greši hudo osobito nasproti nevesti, katere dobro ime vsled takega dogodka vedno trpi. Kajti svet je hudoben ter neprestano gleda kakor „rujoveči lev v puščavi“, kje bi mogel koga ugonobiti s svojimi strupenimi jeziki. Naravnost brezznačajno pa bi bilo od ženina, ko bi hotel v tem slučaju

javno zvrčati krivdo na nevesto, ki je bila še pred nekaterimi dnevi njegov ideal, njegova edina sreča!

Najbolje je, da ženin kakor nevesta za nekaj časa zapustita kraj svoje razrušene zaroke.

Kako dolgo naj traja zaročna doba, o tem odločujejo v posameznih slučajih razmere. Ne kaže pa niti prehitra, niti preveč odlašana poroka, kajti oboje daje „svetu“ priliko za opravljanje.

Če v jedni ali drugi družini kdo umrje, odložiti se mora seveda ženitovanje za čas žalovanja. Le če je bil ranjki oddaljen sorodnik, vršiti se sme poroka poprej, toda na tihem brez posebne slovesnosti.

Tudi resna bolezen jednega zaročenca ali bližnjih njujinih sorodnikov je opravičen vzrok za odložitev poroke, dokler dotičnik ne okreva ali se mu vsaj odločilno ne obrne na bolje.

Za balo skrbé nevestini stariši izključno, k njej spada vse, kar je potrebno za ustanovitev domačije, tedaj: pohišstvo, perilo, kuhinjska posoda itd.

Ženin svojo nevesto obdaruje s predmetom ki ne spada mej bališče; največkrat z zlatnino, ki mora seveda nevestinemu okusu primerna biti.

Sorodniki in bližnji prijatelji istotako svoja darila, navadno predmete hišne oprave ali sobne okraske, nevesti pošljejo. Vsa darila se na dan poroke v nevestini hiši razstavijo.

B. Poroka.

Dan poroke je za nevesto dan razburjenosti; s tem dnem iz očetove hiše slovó jemlje ter v lastno domačijo stopi. Kdo bi deklici tedaj zameril, če se v njenih očeh poleg biserov radosti tudi solzice bridkosti svetijo? Ločiti se mora od svojih dragih, s katerimi jo veže sorodna kri, ter iti za možem, ki jej je bil še pred nekaterimi tedni popolnoma tuj človek. Ali ni popolnoma naravno, da jej pri tem poleg vse sreče vendarle srce trepeče?

Nevesta se k poroki belo obleče, z vencem od mirt na glavi in pajčolanom nad njim. Vdovanevesta ima običajno srebrno-sivo ali sploh svetlo opravo z vencem, toda brez pajčolana.

Ženin ima frak, bel zavratnik, bele rokavice in cilinder.

Nekateri se dajo kar v potni obleki poročiti ter po cerkvenem obredu in kratkem slovesu od svojih dragih odpotujejo. Toda malo je menda deklic, ki ne bi si želele svoj častni dan kolikor mogoče slovesno praznovati.

Svatje se v hiši nevestinih starišev zbirajo. Jedna ali več mladih nevestinih prijateljic (tudi sester) so družice, jednako število ženinovih prijateljev (tudi bratov) so drugi. Jeden slednjih je pravcati drug, ženinu pa se določi posebna dru-

žica. Dolžnost vsakega druga je, da se pred poročnim dnevom pokloni svoji družici ter da jej na dan poroke podari šopek cvetlic. Ženin tako nevesti kakor družici šopek preskrbi. Nevesta z nekaterimi vrtnicami iz tega šopka svojo obleko okraši.

Pred odhodom v cerkev obojni stariši zaročenca blagoslovijo.

V cerkev se v nastopnem redu vozi: V prvem vozu sedi ženin z družico, v nastopnih vozovih za slučajnimi drugimi in družicami stariši neveste in ženina, in sicer tako, da nevestina mati z ženinovim očetom in nevestin oče z ženinovo materjo v posebnih vozovih sedijo; za temi pridejo priče in ostali gostje, v zadnjem vozu pa nevesta z drugim in poleg teh dveh še priletna ženska kot namestnica nevestine matere in kot takozvana garde des dames (gard de dam).

V istem redu se k altarju stopa. Prišedši tja se ločijo pari, in sicer stopijo možki na levo, ženske pa na desno stran, ter osnujejo špalir. Ženin pred altarjem nevesto pričakuje, katero drug na levo ženinovo stran pripelje, njen šopek prevzame ter se potem ostalim možkim pridruži.

Zaročna prstana prevzame cerkovnik. Nevesta in ženin si pravočasno desni rokovi slečeta, da ne zadržujeta cerkvenega obreda.

Zaročenca duhovnikov govor stojé poslušata, gostje pa se, če je prilika, smejo med tem vsesti.

Pri blagoslovljenju in menjavanju prstanov pa morajo vsi navzoči stati, novoporočenca pa sveti zakrament klečé prejmeta.

Po dovršeni poroki se je v prejšnjih časih pred altarjem bližnjim sorodnikom novoporočencev s strani gostov čestitalo, toda zaradi premnogih radovednežev se to sedaj navadno v zakristiji ali pa na domu nevestinih štarišev godi.

Prišedši domov se nevesta preobleče ter čestitke gostov sprejme.

Če je jeden ali drugi starišev bodisi neveste bodisi ženina mrtev ali sploh zadržan, nadomestuje ga kak starejši sorodnik.

V naših suhoparnih časih so se v višjih krogih marsikateri lepi običaji opustili; le na deželi so se semtertje še ohranili, pa tudi tam — žal — minjevajo dan za dnevom.

Po prejetih čestitkah se novoporočenca na častno mesto za mizo vsedeta, na levo in desno od njiju obojnostranski stariši, za temi sorodniki in konečno ostali gostje. Drug ima prostor poleg svoje družice.

Napitnica se vrsti za napitnico; prva velja novoporočencema ter jo navadno kak gost govori. Ženinu na to ni treba odgovarjati.

Če gresta novoporočenca na potovanje, odstranita se neopaženo, da se preoblečeta, ter se prideta še jedenkrat od navzočih poslovit. V tem

slučaju ostanajo svatje še dolgo skupaj, ter se morebiti tudi kak ples priredi.

V nasprotnem slučaju pa zahteva olika, da se gostje kmalu poslové.

C. Porod.

Porod otrokov je nova vez mej zakonskima. ter zaradi tega vedno vesel dogodek v družini. Soproj tedaj le notranjemu nagibu uboga, če primerno izrazi svoje veselje.

Nasproti otrokovi materi stori to s podvojeno ljubeznjivostjo ter primernim darilom v zahvalo, da mu je dala sveto ime očeta.

Sorodnikom in znancem veseli družinski dogodek oče pismenim potom in morebiti vrhu tega za oddaljene znance tudi še z naznanilom v dnevnikih najkasneje tekom treh dnij objavi, najožji sorodniki so pa to menda tako že ustno izvedeli.

Najpreje po preteku devet dni, najkasneje pa v jednom mesecu po porodu se obiše mati, toda obisk ne sme dalje ko 15 minut trajati, ter razgovor ne sme za otročnico utrudljiv biti.

Pri navadnem znanstvu zadostuje pismena čestitka ali po pošti poslana vizitnica.

D. Krst.

Tudi krst je vesel dogodek v družini ter se navadno z malo domačo veselico praznuje.

Pri nas se zakrament sv. krsta navadno v cerkvi deli, po nekaterih krajih pa se to tudi v hiši otrokove matere vrši, v katerem slučaju mora mati po cerkovnikovem navodilu za mal altarček skrbeti.

V cerkev gresta razven babice le še boter in botra, h krstni pojedini pa se tudi drugi gostje vabijo. Za botra ali botro se vedno ustno prosi, k pojedini pa se pismeno vabi.

Kdor brez tehtnih vzrokov odbije prošnjo, da bi prevzel botrinjstvo, razžali otrokove stariše. O botrovih oziroma botrinih dolžnostih nasproti otroku nas uči že krščanski nauk.

Boter ne sme zahtevati, da se otroku dá njegovo ime; če stariši to vendar storé, pomeni to veliko odlikovanje za botra ali botro.

Po dovršenem cerkvenem obredu se navadno duhovnik, cerkovnik in ministrant od botra in botre obdaré.

Starišem se sedaj ne dajejo več darila, pač pa se za novorojenčka njegovi materi kako praktično darilo izroči.

Samo ob sebi je umevno, da boter in botra tudi ne smeta babice pozabiti, ki se vrhu tega tudi h krstni veselici povabi.

E. Bolezen in smrt.

Pri boleznih bolniku in njegovim sorodnikom dobro dé, če prijatelji od časa do časa sočutno

povprašujejo, kako se godi bolniku. To se zgodi najbolje ustno pri bližnjih sorodnikih, neumestno pa je bolnika samega z obiski nadlegovati, ki so — in tudi tu le v omejeni meri — dovoljeni, ko se odločno na bolje obrne bolniku. Pri teh obiskih naj se ne govori obžalovaje o predrugačeni zunanosti dotičnikovi, marveč naj se mu daje pogum ter čestita k ozdravljenju.

Smrt sorodnikova se v dnevnikih s kratkimi naznanili objavlja ter se boljšim znancem poleg mrtvaških listov (parte) tudi pismeno poroča.

Na poslane parte-liste se odgovarja z vizitnicami, na pisma pa s kratkim pismenim izrazom sočutja. Vrhu tega olika zahteva, da se udeležimo pogreba, in sicer v črni opravi.

Razžaljivo za pokojnikove sorodnike je glasno kramljanje mej sprevodom in na pokopališču, ki je, kakor vsakemu znano, tudi posvečen kraj.

Zbirajo se pogrebci v hiši žalosti ter bližnji znanci svoje sočutje s kratkimi besedami ali pa molčé s podajanjem roke žalujočim sorodnikom izražajo.

Teden dnij po pogrebu se jim napravi obisk, ti pa ga vračajo 4—6 tednov pozneje.

Pijeteta zahteva, da sorodniki tudi na zunaj kažejo svojo žalost in ljubezen do pokojnika.

Vdova žaluje šest mesecev popolno, daljnih šest mesecev na pol; vdovec skupaj pol leta, in sicer

tri mesece popolno, tri mesece na pol; v zadnjem slučaju samo na klobuku črn trak nosi, oblači pa se navadno. Žalovanje po očetu in materi traja leto dnij, po dedu, babici (stari materi), bratih in sestrah šest mesecev, po strijcu ali teti tri mesece. O žalovanji po otrocih ali sorodnikih se ne dá čas določati, ker je to stvar lastnega srca.

Dediči, če tudi v nobenem sorodstvu, se tugovanju ne morejo odtegniti, če nočejo za brezsrčneže ali samopašneže veljati.

Neumestno je, če se žalujoči mej popolnim tugovanjem kažejo pri javnih veselicah; isto velja o vdovi ali vdovcu, ko bi se zopet omožila in oziroma oženil, predno poteče popolno žalovanje.

Za časa popolnega žalovanja pa se smemo ženitovanja bližnjih sorodnikov udeležiti, ne da se pregrešimo zoper dostojnost. Za ta dan se črna obleka odloži.

10. Vedenje na cesti.

Splošno je običajno, da mladi ljudje najprvo pozdravijo starejše, katere srečajo. Če pridemo s kom na ozki stezi skupaj, po kateri more le jedna oseba stopati, tedaj zahteva uljudnost, da pred to ozko stezo obstojimo, dokler dotičnik ne pride na našo stran. V slučaju pa, da smo že na stezi ali brvi, stopimo, če je mogoče, na stran ali pa se vrnimo na prostor, kjer se moremo

ogniti. Neolikano bi bilo od mladega človeka, ki bi od starejših oseb pričakoval, naj se mu umaknejo.

Isto pravilo velja tudi pri srečavanji ljudij na stopnicah.

Če gredó tik pred nami osebe, ki se razgovarjajo, katerih zaradi preozke poti ne moremo prehiteti in ki nas ne zapazijo, prav lahko pridemo na glas, da smo hoteli sluškovati. Da se temu izognemo, pojdimo počasneje, ali pa, če nam naši posli ne dopuščajo te zamude, opozorimo jih na našo navzočnost primernim načinom, na primer s pokašljevanjem.

Če imenitna starejša oseba na cesti nagovori mlajšega moža, zahteva olika, da ta toliko časa v roki obdrži pokrivalo, dokler ga dotičnik ne pozove, naj se pokrije.

Mlad človek povabljen, naj spremlja starejšo ali imenitno osebo, iti mora na njeni levi strani, izimši slučaj, da je pot na levi lepša in boljša; tedaj naj za dotičnikom stopi na desno ter mu prepusti boljšo pot na levi.

Ko se nam višja ali starejša oseba bliža, korakajmo jej počasi nasproti, da tako izrazimo svoje spoštovanje do nje, ter jo potem primerno pozdravimo.

Pri pozdravljanji velja kot vrhovno pravilo: nižji pozdravlja prvi višjega. Kdo je višji in kdo

je nižji, to je težko dandanes določiti. Ali velja mogoče učenjak ali pesnik v skromni suknji manj, kakor pa milijonar, ki morda ne zna še svojega imena podpisati? Ali je delavec, ki si v potu svojega obraza pošteno služi svoj kruh, manj od bogatega špekulanta na borzi, ki na troške stoterih ugo-nobljenih družin polni svoje nenasitne žepe? Dokler tedaj ne bo stopnja posameznih oseb potom zakona tako označena, kakor pri vojaki in urad-nikih, določati bo pri raznih slojevih človeštva težko, kdo je višji in kdo je nižji.

V tem oziru je uljudnost odločilna; olikanega človeka izpoznamo na njegovi uljudnosti. Zaradi tega le mirnim srcem kot prvi pozdravljajmo! Samo tedaj, ko imamo žensko na strani ali pod pazduho, opravičeno smemo pričakovati, da nas tudi ime-nitnejša in starejša oseba kot prva pozdravi.

Pozdravlja se na cesti tako, da se tri korake pred srečano osebo sname klobuk, in sicer z ono roko, ki je od pozdravljenega na nasprotni strani. Če je tedaj oseba na naši desni strani, odkrijemo se z levico.

Ženske pozdravljajo z lahkim nagnenjem glave.

Mej dobrimi znanci in prijatelji se pri sre-čavanju tudi roka podaja. Če nam znana ženska poda roko, veljati mora načelo, da jej nikdar ne

smemo trdo stisniti desnice, marveč se je smemo samo dotakniti. Možki ne sme nikdar prvi podati roke ženski, s katero ni posebno dobro znan. Olika veleva, da se gospem na cesti ne poljubuje roka.

Pri zelo širokih cestah se na drugi strani idoči ne pozdravljajo, razven če so naši prav dobri znanci. Isto tako ne glejmo v okna znanih redbin! V vozu ali na saneh sedeči gospodje pozdravljajo s klobukom, če pa vozarijo, s tem, da nagnejo bič proti tlom. Gospé v pozdrav glavo nagnejo.

Če sedimo v javnih vrtih ali nasadih na klopi ter dohajajo znanci, tedaj ti kot prvi pozdravljajo. V slučajih pa, da so mej prišleci ženske, vstanejo sedeči možki, da v pozdravu prehité gospé in gospodičine.

Pri srečavanji članov vladarske hiše zahteva olika, da šest korakov pred dotičnikom obstojimo, napravimo takozvano fronto, snamemo pokrivalo ter se globoko priklonimo. Če knez odmahne, gre naj se mimo njega s klobukom v roki in mirnim korakom. Ko bi nas pa k sebi pozval, obstojimo pred njim gologlavi ter čakajmo njegovega odgovora. Pozvani od njega, naj se pokrijemo, ubogajmo brez pomisleka!

Če srečamo tako osebo na istem izprehodu in isti poti večkrat, ne ponavlja se ravnokar označeni pozdrav.

II. Pri mizi.

K mizi se prihaja v navadni opravi, če se obeda udeležé samo domačinci. Navzočnost kakęga povabljenca, in če je tudi bližnji sorodnik, pa zahteva boljšo obleko. K svečanim pojedinam se dohaja v fraku, beli kravati in cilindru, nikdar pa ne k zajutreku.

Hišna gospodinja vsem navzočim juho od-
deli; zaradi tega kaže, da stoji juha že na mizi,
predno se vsedemo. Ostale jedi krožijo po vrsti
krog mize.

Na tem mestu se najprvo sklicujemo na do-
tična pravila v 2. poglavji.

Vilice ležé na levi, nož na desni, žlica pa
nad okrožnikom.

Servijeta se razgrnena polaga preko naročja;
le malim otrokom se krog vratu privezuje.

Žlico, nož, vilice ali okrožnik pred rabo bri-
sati, je razžaljenje za hišno gospodinja. Te raz-
vade se mladi možje nehote po gostilnah navza-
mejo.

Žlica se na lahko drži tako, da so zlati, srednji
prst in kazalec pod, palec pa nad ročajem. Zajema
se ž njo ne prepolno, da se iz nje ne razliva
nazaj v okrožnik. Tudi nož in vilice se samo s
prsti in ne s celo pestjo držé in sicer tako, da
je palec pod ročajem.

Jako neprijetno za navzoče je škrbanje z nožem in vilicami po okrožniku; to se prepreči, če se vilice ne nastavljajo navpično, marveč poševno na okrožnik.

Z nožem ne nosi v usta, ker je samo zato na mizi, da ž njim režeš! Tudi ne zamenjajmo svojih vilic z onimi, ki so v krožečih skledah in okrožnikih!

Vilice drži v levici, nož v desnici, ter ne zreži vsega mesa naenkrat, marveč odrezuj košček za koščkom po vrsti, kolikor sproti sneš!

Pri perutnini se poslužuj vilic in noža, dokler je mogoče, ter le v skrajni sili vzemi kosti z dvema prstoma v roko!

Noža in vilic ne polagaj na mizni prt, temveč na stojalo, in kjer tega ni, prislanjaj jih na okrožnik! Nobena gospodinja ne vidi rada, če jej zamažeš mizni prt.

Ne porivaj prikuhe s prstom na vilice! To bi bila velika pregreha zoper dostojnost.

Kruh se ne reže z nožem, marveč se z roko lomi ter se na levo od okrožnika polaga.

V roke se jemljejo le izjemoma nekatere jedi, kot: raki, ostrige, špargelji, sadje, ki se le olupljeno jé, in razno pecivo.

Kosti, olupki i. t. d. se ne pokladajo na mizo, marveč se pusté na okrožniku.

Ribe se z nožem ne režejo, marveč se pri tem vzamejo v desnico vilice, v levico pa košček kruha.

Pri natakanji natoči najprvo blizo četrtniko kozarca sebi, potem še-le drugim.

Kozarec se jemlje pri dnu v roko ter se postavlja ne preblizo okrožnika, da se ne prevrne.

Glej, da ne poškropiš z jedjo obleke svojega soseda; zaradi tega pazi, da ti iz rok ne padejo žlica, nož ali vilice!

Bodi nasproti svojemu sosedu postrežljiv, toda ne nalagaj mu na krožnik jedij, če te ni za to prosil!

Ne trebi si pri mizi ali v družbi sploh zob!

Mladi ljudje naj ne prično pred starejšimi jesti. Tudi naj poprej ne vstanejo od mize, dokler starejši tega ne storé. Le če nas nujna dolžnost kliče, tedaj smemo to storiti, vendar pa se moramo pri gospodarju, gospodinji ali pri stola-ravnatelju oprostiti. Ko vstanemo, odmaknimo za seboj stol od mize!

Ponujenih jedij vzemimo prvi košček, ki proti nam leži, ne da bi izbirali. Jedi, ki nam niso znane ter ne vemo, kako se jedó, pustimo raje mimo nas iti, da se ne osmešimo pred celo družbo.

Umak ne liži s kruhom z okrožnika!

Če imamo z drugim sosedom kaj govoriti, storimo to za hrbtom prvega soseda, ne pa pred

njegovim obrazom! Sploh pa naj nam za razgovor zadostujeta prva soseda na desni in levi!

Preglasno govorjenje ali smejanje je sploh nedostojno.

Kjer je navada, da se pred jedjo in po jedi opravlja glasna ali tiha molitev, stoj pri tem dostojno in mirno na svojem prostoru, ne oziraj se na okoli in ne kaži malomarnosti! To bi bilo razžaljenje za celo omizje.

12. Obisk.

Mnogovrstni odnošaji, ki mejizobraženo družbo obstoje, prično in vzdržujejo se z vzajemnimi obiski, za katere je navada postavila gotova pravila. Po teh se mora vsak olikanec ravnati.

Obiskuje se imenitne ljudi od 11. do 1. ure popoldne, dobre znance pa, da jih pri kosilu ne motimo, mej 5. in 6. uro popoldne. Kdaj naj obiščemo svojega trgovskega prijatelja, odvetnika ali zdravnika, o tem odločujejo potreba, uradne ure itd.

Gospodje hodijo na obisk v črni suknji in s svetlimi rokavicami, k posebno imenitni gospôdi pa v fraku.

Svoje predstojnike obiskujemo, da jim kot neznanci naznanimo nastop svoje službe, da jih prosimo za kaj ali se jim zahvalimo.

Mej obiski, kateri se napravljajo iz družbinskih ozirov, navajamo v prvi vrsti nastopne obiske. Ž njihovo pomočjo se družbi predstavlja mlada zakonska dvojica, v drug kraj prestavljeni uradnik, mladi mož, ki je postal samostojen, deklica, ki se vpeljava v družbo. — Pri teh obiskih smejo gospodje namestu fraka tudi salonsko suknjo nositi.

Z nastopnim obiskom izražamo voljo, da hočemo z obiskanimi družinami nadalje občevati. Olika zahteva, da se taki obiski vračajo. Družina, ki opusti protiobisk, izraža s tem voljo, da ne mara nadaljnjega občevanja z dotičnikom. Če je pa ta protiobisk izostal vsled bolezni, žalovanja itd., potem smemo ono družino brez pomisleka še jedenkrat obiskati.

Sploh nam bo pa pri nastopnem obisku družina dala izpoznati, ali jej je nadaljno občevanje z nami ljubo ali ne, ker nas bo bolj ali manj prijazno in nujno pozvala, naj jo kmalu zopet s svojo navzočnostjo počastimo.

Nadalje obiskujemo osebe, katerim smo bili v že znani hiši predstavljeni. K takim obiskom nismo prisiljeni, razven če smo bili osebno povabljeni. V slučajih, da želimo s predstavljenimi osobami priti v bližjo dotiko, pošljemo dan po predstavi svojo vizitnico ter čakamo na vabilo.

Ko pridemo v hišo, v kateri stanuje dotičnik, oddamo svojo vizitnico poslu, ki naj jo nese gospôdi. Če se naš obisk sprejme, odloži moški gornjo suknjo, palico ali dežnik, klobuk pa obdrži v levici, da mu desnica ostane prosta.

Če velja obisk gospej, vsedimo se vselej le na stol, nikdar na zofo.

Če nas pa kaka gospa ali gospodičina obišče, pristuje jej častni sedež na zofi in hišni gospodinji na njeni levi strani.

Ko se gospod, ki je prišel na obisk, pozove, naj odloži klobuk, tedaj naj ga ne položi na mizo ali stol, marveč naj ga dene pod stol, na katerem sedi.

Pri prvem obisku se ne smemo nikdar dalje muditi, kakor četrť ure. Ko vstopimo, zahvaliti se nam je za dovoljeni obisk. V razgovoru obračajmo se osobito proti navzočim starejšim gospem.

Ko je označeni čas pošel, vstanimo v znamenje, da hočemo obisk končati. Varujmo se resnim smatrati iz gole uljudnosti izraženi poziv, naj vendar še ostanemo, marveč se moramo na primeren način oprostiti. Le če se ta poziv nujno ponovi, zahteva olika, da se še nekaj časa pomudimo.

Stvar hišnega gospodarja in v njegovi odsotnosti hišne gospodinje je, da pozove obisk, naj se dá zopet kaj videti.

Neoženjen mlad mož ne sme pričakovati proti-obiska s strani družine, v katero je bil vpeljan. Posebno odlikovanje pomeni, če ga hišni gospodar s svojim kratkim protiobiskom počasti.

Ko smo na obisku in se pri tem drug obisk naznani, ostati moramo še nekaj minut, potem pa se poslovimo.

Hišna gospodinja oziroma gospod spremi odhajajoči obisk do vrat; tu se še jedenkrat od njega poslovijo; vrata se za njim ne zapro takoj, marveč se čaka, da dotičnik odide, ter se potem na lahko zatvorijo.

Ko vstopi napovedani obisk, vstanejo vsi v sobi navzoči domačinci in obiski, če je to gospa; pri vstopivšem gospodu samo moški v pozdrav vstanejo.

Pri navadnih obiskih se krepčila ne ponujajo. Drugače je pri takozvanih čajnih večerih. Tu se stoje ali pri malih mizicah zavživajo: pecivo, mrzla mesnina, sir, sadje, vino in pivo. Služabniki strežejo s čajem.

Pri takih večerih naj gospodar skrbi za to, da se po možnosti združijo v skupine osebe jednake izobraženosti.

K pojedinam, kosilu ali večerji se vabijo osebe s posebnimi kartami, ki se v zaprtih zavitkih po pošti razpošiljajo.

Take karte se n. pr. glasé:

Gospod in gospa Miroslav Rajkovič si usojata, gospoda

Otona Zajca s gospo in gospodičino hčerjo v ponedeljek, dné 7. marcija, ob 8. uri zvečer na večerjo uljudno povabiti.

Z. o. s. p.

„Z. o. s. p.“ pomeni: Za odgovor se prosi. Na povabilo k pojedini se mora odgovoriti.

Vabila k domačim plesom se 14 dnij pred določenim dnem, vabila k pojedini pa dva do štiri dni poprej razpošiljajo.

Za gospodarja in gospodinjo je jako neprijetno, če se posamezni gostje h kosilu ali večerji zamudé. Točnost je prvi pogoj uljudnosti.

Gostje, povabljeni k večerji, zbirajo se v sprejemni sobi. Vsak gospod vzame po jedno gospo ali gospodičino pod pazduho, da jo na gospodarjevo znamenje pelje k mizi do njenega prostora, potem pa s poklonom na svoj odkazani sedež odide.

Pri mizi se sedi tako, da ima vsak gospod po jedno gospo ali gospodičino na levi in desni. Hišni gospodar sedi na enem koncu mize, gospodinja na drugem, ali pa si sredi mize nasproti sedita. Častni sedeži so na desno in levo od gospodinje in gospodarja.

Znamenje, da je pojedina končana, dá gospodinja s tem, da od mize vstane ter se pokloni svojim sosedoma.

Da kaže malo olike, kdor hvali ali graja zavžite jedi, umevno je samo ob sebi.

Tudi o tem, kako se izročajo posamezni predmeti, veljajo posebna pravila.

Pred vsem je treba vedeti, da se po možnosti vsaka stvar na okrožniku ali „taci“ nudi.

Nož primemo, če nam manjka okrožnik, za ročaj ter ga dotični osebi pomolimo tako, da je ost noževa proti nam obrnena. To se stori počasi in previdno ter je treba, da se pri izročanju priklonimo.

Isto velja o škarijah in sploh o vsakem ojestrem predmetu.

Kozarec in vsaka druga posoda se položi na levo dlan, podpira se z desnim palcem in skazalcem ter tako ponudi; to seveda, če nam okrožnik ni na razpolago.

Čaj, kava i. d. r. se nikdar prepolno ne nataka, da se pri izročanju ne polije na podstavni okrožnik. Tudi ko pijemo, gledati moramo na to, da ne izlivamo. Nedostojno je v družbi, piti iz podstavnega okrožnika, kakor to opazujemo po tržaških kavarnah.

Sadje in pecivo se v družbah vedno na okrožnikih ponuja. Tudi na izletih, na vrtu itd. si poiščimo zeljnato perje ali trsni list, na kateri položimo sadje, predno je prezentujemo.

Ključ primemo za brado ter ga tako izročamo.

Če dobimo obisk, zahteva uljudnost, da mu ponudimo stol. Ko stol postavljamo na prostor, kjer naj se vsede počaščujoča nas oseba, storiti moramo to mirno, kakor se je v družbah sploh varovati vsakega nepotrebnege ropota in nemira.

13. Na plesu.

Rekli smo že, da je točnost prvi pogoj uljudnosti. To velja tudi tedaj, ko smo na ples povabljeni.

Gospodje prihajajo v fraku; kaj družega je pri društvenih javnih plesih, kjer se mnogokrat zahteva cestna oprava. A tudi tedaj naj bo možki črno oblečen.

Načelno pravilo je: Ženske, kateri nismo predstavljeni, ne smemo za ples prositi. Večkrat opazujemo, da jeden gospod družega kakor malega otroka za roko držeč h kaki gospej ali gospodičini vodi, ker ga ji hoče predstaviti. Tak prizor je več ko smešen.

K plesu se ženske pozivljajo s poklonom in besedami: „Ali Vas smem za prihodnji ples prositi, milostiva gospa (častita gospodičina)?“ — Tudi: „Ali me izvolite počastiti?“ — Konečno: „Ali si smem laskati, da mi ohranite kadriljo (prihodnji ples itd.)?“

Običajno je, da se posebno za četvorko (kadriljo) prosi ženska že začetkom plesne veselice; stvar dotičnice je tedaj, da si dobro zapomni svojega plesalca ali da si ga zapiše v posebno knjižico.

Plesalec naj takoj v začetku plesa hiti k svoji dami, vzame jo pod pazduho ter odpelje v vrsto plesalcev.

Jako neolikano je, če kdo pusti svojo plesalko čakati. Isto tako je neotesano, stiskati roko svoje plesalke ali slednjo celo k sebi pritiskati. Kaj tacega se godi k večjemu na nižjih gostilničarskih plesiščih, nikdar pa ne v olikani družbi.

Po dovršenem plesu se na isti način pelje plesalka na njen prostor.

Ko krožijo hladilne pijače, umestno je, da se gospodje pokažejo svojim plesalkam postrežljive.

Le z bolj znanimi ženskami se sme po plesu šetati.

Žalibog se le prevečkrat prestrastno pleše; tako plesišče ni več zabavišče, to je bojišče, na katerem se jeden ne briga za drugega, pari sujejo

jeden v drugi, stopa se na obleke plesalk in — na kurja očesa. Lepa hvala za tako zabavo!

In pa zdravje? Marsikatero mlado življenje je moralo prezgodaj pod zemljo, ker si je ravno vsled strastnega plesanja nakopalo smrtno bolezen.

Kakor po vseh večjih družbah je običajno tudi po plesni veselici, da povabljeni gospod nekaj dnij pozneje obiše gospodarja in gospodinjo one hiše, v kateri se je vršil ples, ter se jima zahvali za užito zabavo. Po nekaterih krajih je tudi navada, da plesalci obišejo stariše svojih plesalk.

14. Gledališče in koncerti.

V gledališči in pri koncertih glejmo na to, da s poznim prihajanjem ne motimo družega občinstva. Če moramo mimo mnogih ljudij, predno pridemo do svojega sedeža, potem bodimo z obrazom proti dotičnikom obrnjeni.

Glasno govoriti, s prstom kazati na osebo, o kateri govorimo, ali celo pevca, godbenika itd. mrmraje spremljati, je jako nedostojno.

Tudi glejmo, da za nami sedečim ne zapi-ramo pogleda na oder. Isto tako ne kaže, da „pre- navdušeno“ ploskamo z rokami in morda celo z nogami ob tla tolčemo.

V velikih mestih ni navada, da tuji gospej ponudimo boljši prostor; v manjših mestih pa,

kjer pozna jeden drugega, bil bi to le dokaz naše uljudnosti.

Nedostojno je, v gledišči daljno sedeče pozdravljati.

15. Družinsko življenje.

Velike so premembe pri možu in ženski, kakor hitro zapustita samski stan ter se poročita. Mož postane resnejši v zavesti, da mora sedaj za ljubljeno bitje skrbeti. Bolj zdrav in telesno ter duševno čilejši postane vsled rednega življenja, in statistika nam v resnici kaže, da je umrljivost mej samci večja od one pri oženjenih možeh jednake starosti.

Tudi mlada žena, ki je bila kot deklica kolikortoliko od starišev odvisna, postane samostojnejša; ob strani svojega moža izpoznava boj za obstanek.

Stanovanje je po končanem dnevnem delu obema pribežališče, v katerem si iščeta počitek, razvedrilo in bodrilo k novemu delu.

Le malo ljudij je tako bogatih, da si morejo stanovanje razkošno opremiti; tega tudi v navedeni namen ni treba, marveč popolnoma zadostuje priprostost v zvezi z redom in snažnostjo.

V zadnjem oziru je odgovorna le žena. Delokrog njen je hiša: dobra kuhinja in pa snažno stanovanje. Toda ravno mladi zakonski možje so

le premnogokrat sami največja ovira hišnemu redu; pozabiti ne morejo svoje površnosti, katere so se v dijaških letih in poznejšem samskem življenji navzeli.

Kakor je žena, ki nima smisla za čistost in red in ki se doma površno oblači, le prekmalu pravcato breme svojemu možu, isto tako neumestna, da, za celo družino dostikrat naravnost pogubljiva je njena gizdavost in potratnost. Sploh naj se žena varuje, da njen mož ne bo nikdar vzdihnil: Moj Bog, sedaj v zakonu se mi je še-le v pravi luči pokazala!

Mož se mora boriti v sovražnem svetu za obstanek družine. Naravno je tedaj, da je sodba njegova zrelejša, merodajnejša. Tega naj nikdar ne pozabi žena. Namestu da mu pri vsaki priliki oporeka ali toži, skrbi naj, da se utrujenemu možu doma razvedri čelo; v tem slučaju tudi ne bo zunaj hiše iskal tolažila in razvedrila.

Nasprotno pa naj mož ne kaže nevolje, če mu vsaka malenkost ne ugaja.

Ni ga popolnega človeka na svetu, vsakdo ima svoje slabosti. Z ljubeznijo in vzajemno potrepljivostjo se dá vse doseči, marsikateri oblak pregnati, ki preti na nebu zakonskega življenja.

Olikanec ne postopa samo nasproti zunanjemu svetu po pravilih dostojnosti, marveč tudi v družinskem življenji.

Glede vzgoje otrok, obiskov, in pa vedenja pri mizi povedali smo potrebno že na drugem mestu.

Omeniti nam je le še družinske praznike.

Poleg cerkvenih praznikov, kot božič, novo leto itd. imamo tudi godove družinskih članov, obletnice porok i. dr., pri katerih častitamo dotičnikom.

Če zakonska dvojica praznuje srebrno ali zlato poroko, umevno je samo ob sebi, da jej ne častitajo samo domačinci, marveč tudi drugi prijatelji in znanci, in sicer slednji vedno osebno, pismeno pa le tedaj, kadar niso v dotičnem kraju.

Ob novem letu se razpošiljajo vizitnice; osebno obiskujejo se samo sorodniki in bližnji znanci.

Domačinci, in med te spadajo tudi posli, voščijo veselo novo leto vedno osebno. Otroci ob godovih in novem letu poleg ustnega voščila starišem tudi mala darila poklanjajo, in sicer najboljše dokazila lastne pridnosti.

Sorodniki in prijatelji si ob enakih prilikah delajo veselje z darili, glede katerih omenjamo nastopno:

Kdor ni gotov, da bo darilo hvaležno sprejeto ali da bo morda celo koga žalilo, naj je raje opusti.

Obdarujejo se samo ožji prijatelji in znanci. Darilo naj bo tako, da se ne bo moglo reči: Čemu

to meni? Menda je bil darovalec vesel, da se je mogel te stvari odkrižati. — Darilo naj se izroča s primernimi besedami, sprejme pa prijazno ter naj se pri tem ne kaže nezadovoljnost ali celo zaničevanje vsled malenkostnosti.

Kdor méni, da ne more darila sprejeti, pove naj to prijazno ter naj se primerno oprostí.

Običajno je, da se otroci ob svojih godovih s strani starišev obdarujejo. To storé ob takih prilikah tudi dobri hišni prijatelji. Mala igračica veseli stariše isto tako, kakor otroka samega.

Če odraščena hišna hči goduje, zahteva olika, da jej hišni prijatelji ustno častitajo, darovati pa jej smejo k večjemu kako cvetlico. Le bližnji sorodniki smejo n. pr. kako knjigo pokloniti.

Tudi gospodarju in gospodinji se ustno častita, darila pa so v tem slučaju neumestna.

16. Vizitnice.

Vizitnice so izvrsten pomoček, da moremo izkazovati uljudnost, ne da bi postali nadležni. Če nismo s kom zadosti znani, da bi ga obiskali, poslal nam je pa vendar naznanilo o zaroki, poroki, smrti, itd., pošljemo mu tekom tedna v znak častitanja ali sožalja vizitnico. Če me kdo povabi k pojedini ter hočem vabilo sprejeti, pošljem mu

pravočasno vizitnico. Če sem povabljen na domačo veselico ali ples, poslati moram vizitnico, naj že nameravam priti ali ne. Če po tej veselici nismo bili na obisk povabljeni, pošljemo zopet vizitnico. Naš znanec, gospod I. I., je dobil zazlužni križec — vizitnica! Hčerka gospe I. I. je padla v vodo ter bila srečno rešena — vizitnica! Sinček druge znane rodbine je pri isti priliki utonil — zopet vizitnica! Novo leto je: vizitnice sem, vizitnice tja! Ko odpotujem, pošljem svojim znancem vizitnice z opazko p. p. c., t. j. pour prendre cangé (namestu osebne poslovitve).

Če nas povabi oseba, kateri smo bili ravnokar predstavljeni, naj jo obiščemo, ter hočemo to tudi storiti, pošljemo jej drugi dan vizitnico.

Če pošljemo pri obisku služabnika z vizitnico k dotični osebi, ne pripognemo je; to se zgodi le tedaj, kadar jo namestu osebnega obiska oddamo, in sicer pripognemo ožji rob na znotraj proti levi, kadar se gre za navaden, proti desni pa, kadar se gre za sožaljen obisk.

Kar se tiče oblike vizitnic, velja tudi tukaj zlato pravilo: eleganca je vedno priprosta. Papir naj bo bel, trden in ne pregladek, tisk pa črn, jasen in brez okraskov.

Kdor zavzema kako javno službo, dostavlja svoj poklic z malimi črkami pod ime:

Dragotin Vilhar,
c. kr. poročnik v pešpolku št. 31.

ali pa z istimi črkami pred ime:

Deželne vlade svetnik Ivan Kos.

V velikih mestih se na desnem spodnjem robu z malimi črkami pristavlja stanovanje.

Gospa imajo vizitnice v nastopni obliki:

Katinka Novak,
roj. Korenčan.

Zakonski imajo za skupno rabo vizitnice, ki se glasé:

Gospod in gospa
dr. Zdravko Vesel.

Pri raznih prilikah se na spodnjem desnem robu pristavljajo naslednje opazke:

p. f. = pour féliciter, srečo voščiti, častitati;

p. r. = pour remercier, zahvaliti se;

p. p. c. = pour prendre congé, posloviti se;

p. s. l. b. a. = pour souhaiter la bonne année, srečno novo leto voščiti;

p. c. = pour condoler, sožalje izraziti.

Ožji znanci pa bolje na drugi strani nekaj pri-srčnih besedic zapišejo, kakor se sploh mej njimi vizitnice namestu pismenega papirja za mala ob-vestila rabijo. Le nasproti višjim to ni dovoljeno.

17. Pismeno občevanje in nazivljanje.

A. Splošne opazke.

Pismo nadomešča osebno občevanje mej ljudmi, ki so krajevno ločeni. Kakor je občevanje z raz-nimi osebami različno, tako se mora tudi oblika pisma po osebi ravnati, kateri je namenjeno.

Premnogo ljudij je na svetu, ki strogo pazijo na to, da se jim izkazuje ona čast, ki jim pristuje. Pošiljatelj pisma bi tedaj sebe slabo priporočal, ko bi se pri pismu pregrešil zoper pravila dostojnosti. Sicer pa olikanec, kakor že rečeno, nikdar ne po-zabi na to, ker mu vелеva uljudnost.

Pri sestavi pisma je prvi pogoj, da nam je popolnoma jasno, kaj hočemo pisati. Misli naj se

v naravni zvezi vrsté, tedaj se ne sme od jednega nezadostno izraženega predmeta skakati na popolnoma drugo stvar. Zaradi tega naj se tudi takozvani postskripti opuščajo, ki so nasproti višjim in oblastnijam naravnost nedopustljivi.

Pismo naj bo jasno, nepotrebne fraze naj se opuščajo, ob enem pa moramo posebno tam, kjer za kaj prosimo, temeljito navesti vse vzroke, ki za nas govoré.

Listi nasproti višjim osebam morajo biti spoštljivi; to tudi tedaj, kadar se branimo zoper krivico ali zagovarjamo pravico. Hliniti se in lizuniti pa je prostega človeka nevredno ter bo pameten človek, ki prejme „prelaskavo“ pismo, natanko vedel, kaj je odkritosrčno in kaj hinavsko.

Opravična pisma posebno mej trgovci ne poznajo poklonov. Razni predikati, kot: blagorodni, visokorodni itd., se izpuščajo. Za priprostim naslovom preide pisatelj takoj k predmetu.

Če je pisatelj v prepiru ali sovraštvu s prejemnikom, varuje naj se vsake strastne besede; pomisli naj, da bi s tem le sebe pokazal v slabi luči. Pri pisani besedi se nikdo ne more z razburjenostjo opravičevati.

B. Oblika listove vsebine.

Kraj in dan se dober prst pod zgornjim robom papirja zapišeta, nasproti višjim osebam pa vedno na levi strani poleg podpisa.

Ogovor ima svoj prostor tri do štiri prste pod zgornjim robom. Tudi na levi strani in na dnu pisma se pusti primeren bel rob; isto tako se na desni ne piše tik do konca. To velja za vse listove strani.

Pri tako zvanih okrožnicah se ogovor izpušča ter namestu njega zapišeta črki P. n. (polni naslov).

Uvod pisanja sorodnikom in prijateljem naj bo po možnosti priprosto. Izpustiti se sme tudi popolnoma. Le nasproti višjim osebam naj se pisatelj z nekaterimi besedami oprusti, da izrablja prejemnikovo dobroto ali njegov čas.

Sklep listov se isto tako ravna po osebi, kateri je pismo namenjeno. Prijatelje priprosto pozdravljamo. Tujim ljudem jednake stopnje svoje odlično spoštovanje izražamo, pri višjih osebah pa pod zadnjo vrsto sredi papirja zapišemo ogovor in za tem izraz udanosti in podpis. N. pr.:

Vašega visokorodja

najudanejši

Ljubljana, dne 1. aprila 1903. I. I.

Pri tej priliki opomnimo, naj bo pisava jasna. Od vsakega človeka res ne moremo zahtevati, da mora lepo pisati, vendar pa smemo vedno pričakovati, da je pismo čitljivo. V tem oziru se največ

greši pri podpisih, ki so dostikrat navadne kračke, iz katerih je nemogoče posneti, kdo je pisatelj. Tudi naj se posebno višjim osebam nasproti ne črta v pismu in ne popravlja.

C. Zunanja oblika pisma.

Navaden papir (osmerka) naj se rabi le nasproti znancem in prijateljem; sicer vzemimo vedno veliko obliko papirja (četverko, kvart-format) in temu primeren zavitek.

Za dopise vladarjem in oblastnijam je le pisarniški papir, ki naj bo vedno bel, edino dopustljiv.

Navadna pisma prijateljem se z gumiranim robom zavitka zapirajo, pisma nasproti višjim osebam je treba s finim pečatnim voskom zapečatiti.

Naslov na zavitku, ki naj bo posebno glede prejemnikovega stanovanja natančen, obsega predikat, krstno in lastno ime, poklic in oziroma dostojanstvo in na desnem spodnjem robu kraj. Pismenim znamkam je na desnem zgornjem robu zavitka nad naslovom prostor odmerjen.

D. Ogovori.

Takozvani predikati ali ogovori se dan danes nastopno rabijo :

Blagoroden je vsak meščan.

Visokoblagoroden je vsak navadni plemič, ki ni grof, in vsak meščan, ki je z visokimi redi odlikovan.

Visokorodni so grofi.

Ekscelence so ministri, tajni svetniki, generali od feldmaršallajtnanta naprej in poslaniki, ki zavzemajo jednako stopnjo z ministri.

Častiti so kapelani, *prečastiti* pa župniki, dekani itd.

Škofova, knesoškofova, nadškofova in knezonadškofova milost pristuje našim vladikam.

Z *eminenco* se nazivljejo kardinali, če so pa še knežjega rodu, pristavlja se predikat: „visokoknežja eminenca!“

Papež se zove: *Njega svetost*; ogovarja se: *Sveti oče!*

Cesarja ogovarjamo: *Vaše veličanstvo!* Tako-zvani mali naslov pa mu je:

Njegovo apostolsko Veličanstvo

Francišek Jožef I.,

cesar avstrijski, kralj ogrski, itd., itd., itd.

Člani cesarske hiše so *cesarske visokosti.*

K a z a l o.

	Stran
Predgovor	3
1. Vzgoja	5
2. Splošna pravila o dostojnem vedenji	8
3. Obleka	10
4. Kretanje	14
5. Vedenje moških nasproti ženskam	16
6. Vedenje žensk nasproti moškim	22
7. Občevanje med prijatelji	23
8. Občevanje z osebami raznega značaja, starosti in dostojanstva	26
9. Vedenje pri posebnih družinskih prilikah:	
<i>A.</i> Ljubezen in zaroka	30
<i>B.</i> Poroka	37
<i>C.</i> Porod	40
<i>D.</i> Krst	40
<i>E.</i> Bolezen in smrt	41
10. Vedenje na cesti	43
11. Pri mizi	47
12. Obisk	50
13. Na plesu	56
14. Gledališče in koncerti	58
15. Družinsko življenje	59
16. Vizitnice	62
17. Pismeno občevanje in nazivljanje:	
<i>A.</i> Splošne opazke	63
<i>B.</i> Oblika listove vsebine	66
<i>C.</i> Zunanja oblika pisma	68
<i>D.</i> Ogovori	68

SLOVANSKA KNJIŽNICA LJUBLJANA

K RA

B 220

0080597

COBISS 0

Katoliška Tiskarna v Ljubljani.